

Дата: 27.10.2022

Група: 25

Предмет: Основи бухгалтерського обліку

УРОК № 21

ТЕМА: Облік розрахунків з постачальниками, покупцями та замовниками..

МЕТА:

- Ознайомити учнів з порядком розрахунків з зовнішньоекономічної діяльності
- Сформувати в учнів поняття про акредитиві, комерційні кредити та порядок міжнародних розрахунків
- Сприяти всебічному розвитку особистості;
- Виховувати інформаційно-освічену людину.

Вивчення нового матеріалу:

1. Облік розрахунків з покупцями та замовниками.

У процесі господарської діяльності здійснюють операції з реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, в результаті яких виникають розрахункові взаємовідносини з покупцями та замовниками. Облік таких розрахункових операцій ведеться на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», крім заборгованості, яка забезпечена векселем. За дебетом рахунку 36 відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг, яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори, що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації, за кредитом – сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, касу, та інші види розрахунків. Сальдо рахунку відображає заборговані покупців та замовників за одержану продукцію. На субрахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» аналітичний облік ведеться в гривнях та валюті, обумовленій договором. Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками ведеться з кожним покупцем та замовником за кожним пред'явленим до сплати рахунком.

Для обліку поточної дебіторської заборгованості за продукцією (товари, роботи, послуги) Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженим наказом Мінфіну від 30.11.99 р. № 291, призначено рахунок 36 “Розрахунки з покупцями і замовниками”. Його використовують для узагальнення інформації про розрахунки з покупцями і замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи, надані послуги, окрім заборгованості, забезпечені векселем, а також для узагальнення інформації про розрахунки з учасниками промислово-фінансових груп (ПФГ).

За дебетом рахунку 36 відображають продажну вартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає ПДВ, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів і включені до вартості

реалізації; за кредитом – суму платежів, яка надійшла на рахунки підприємства в банківських установах, у касу та інші види розрахунків.

До рахунку **36** передбачено такі субрахунки:

- **361** “Розрахунки з вітчизняними покупцями”;
- **362** “Розрахунки з іноземними покупцями”;
- **363** “Розрахунки з учасниками промислово-фінансових груп (ПФГ)”.

Наприклад, розрахунки з вітчизняними покупцями відображають такими кореспонденціями:

- 1) Дт **361** “Розрахунки з вітчизняними покупцями” Кт **701** “Дохід від реалізації готової продукції” – на суму реалізованої продукції з ПДВ;
- 2) Дт **701** “Дохід від реалізації готової продукції” Кт **641** “Розрахунки за податками” – на суму податкових зобов’язань з ПДВ;
- 3) Дт **311** “Поточні рахунки в національній валюті” Кт **361** “Розрахунки з вітчизняними покупцями” – на суму отриманої від покупця оплати в рахунок погашення заборгованості.

2. Облік розрахунків з постачальниками та підрядникаами

Облік розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи і надані послуги ведеться на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». За кредитом рахунку 63 відображається заборгованість за одержані від постачальників та підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги, за дебетом – її погашення, списання тощо. Аналітичний облік ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунку) на оплату.

Основним документом по розрахункових взаємовідносинах з постачальниками є рахунок-фактура, який виступає підставою для оформлення відповідних банківських документів на перерахування заборгованості: платіжних доручень, платіжних вимог, акредитивів, розрахункових чеків. Рахунок-фактуру виписує постачальник на відпущені матеріальні цінності, виконані роботи чи послуги. В ньому вказується: юридична адреса постачальника, номер рахунка в банку за місцем знаходження, станції його відправлення та призначення вантажів, найменування цінностей по їх видах, одиниці виміру, кількість, ціну і суму, а також суму, на яку відпущені матеріальні цінності. В документі здійснюють посилання на договір-замовлення, вказують номери квитанцій та накладних, по яких відпущені матеріальні цінності.

Рахунки-фактури перевіряють з точки зору правильності заповнення всіх реквізитів, застосування цін. Після перевірки відповідності кількості одержаних цінностей вказаній її кількості в рахунку-фактурі останні можуть опрацьовуватись в бухгалтерському обліку. При невідповідності одержаного вантажу даним рахунку-фактури складають комерційний акт і виставляють претензії постачальнику.

Відпуск постачальником матеріальних цінностей здійснюється на основі довіреності на одержання цінностей, супровідним документом є товарно-транспортна накладна. Одержані від постачальника вантажі, які надходять на підприємство від постачальників, реєструють у журналі обліку вантажів, що надійшли, та виписують прибутковий ордер на фактично одержану кількість матеріальних цінностей.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками проводяться в готівковій, безготівковій формі або зарахуванням взаємних вимог на підставі первинних

документів (накладних, товарно-транспортних накладних, актів приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг), податкових накладних, виписок банку).

Для обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками використовують рахунок **63** “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”. Його призначено для ведення обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності (у тому числі отримані від учасників промислово-фінансових груп (ПФГ)), виконані роботи, надані послуги.

За кредитом даного рахунку відображають заборгованість за одержані від постачальників та підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги, за дебетом – її погашення, списання. Цей рахунок має такі субрахунки:

- **631** “Розрахунки з вітчизняними постачальниками”;
- **632** “Розрахунки з іноземними постачальниками”;
- **633** “Розрахунки з учасниками ПФГ”.

Наприклад, розрахунки з вітчизняними постачальниками за придбані сировину та матеріали відображають так:

1) **Дт 201** “Сировина і матеріали” **Кт 631** “Розрахунки з вітчизняними постачальниками” – на суму отриманих матеріалів без ПДВ;

2) **Дт 641** “Розрахунки за податками” **Кт 631** “Розрахунки з вітчизняними постачальниками” – на суму податкового кредиту з ПДВ;

3) **Дт 631** “Розрахунки з вітчизняними постачальниками” **Кт 311** “Поточні рахунки в національній валюті” – на суму оплати постачальнику за отримані матеріали (з ПДВ).

3. Дебіторська заборгованість, критерії її визнання та види

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість” (далі – П(С)БО 10). Крім того, при відображені в обліку та фінансовій звітності дебіторської заборгованості необхідно враховувати вимоги інших П(С)БО:

- П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”,
- П(С)БО 2 “Баланс”,
- П(С)БО 14 “Оренда”,
- П(С)БО 19 “Об’єднання підприємств”,
- П(С)БО 21 “Вплив змін валютних курсів”,
- П(С)БО 23 “Розкриття інформації щодо пов’язаних сторін”,

а також Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість, як і інші активи підприємства, відображається в балансі тільки при дотриманні загальної вимоги, яка пред'являється до активів національними стандартами, а саме:

- може бути достовірно визначена грошова оцінка цієї дебіторської заборгованості;
- у майбутньому очікується одержання від неї економічних вигод, тобто одержання грошових коштів, товарів, інших активів або зменшення зобов'язань.

П(С)БО №10 "Дебіторська заборгованість" визначає методи оцінки дебіторської заборгованості на етапах зарахування її на баланс підприємства, при відображені у фінансовій звітності на дату балансу і при списанні з балансу як безнадійної.

Спочатку дебіторська заборгованість приймається на баланс за історичною (фактичною) собівартістю. Вона являє собою вартість приданих дебітором активів (товарів, нематеріальних активів, виконаних робіт, наданих послуг, коштів, нарахованих до одержання відсотків і т.д.).

П(С)БО №10 встановлює особливий порядок оцінки дебіторської заборгованості за продукцію, роботи, товари, послуги. - вона зараховується на баланс (визнається в обліку) одночасно з визнанням доходу. Таким чином, для визнання поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги необхідно, щоб виконувалися критерії визнання доходу (П(С)БО 15, п.8):

- покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;
- є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Момент передачі ризиків й вигод, пов'язаних з правом власності на продукцію, товари, роботи, послуги визначається на основі вивчення угоди поставки продукції (товару, послуг), яка укладена між підприємством та покупцем, та обставин операції.

Одночасно з визнанням дебіторської заборгованості відбувається її класифікація за певними критеріями:

- 1) строк погашення та зв'язок з нормальним операційним циклом;
- 2) об'єкти щодо яких виникла дебіторська заборгованість; своєчасність погашення.

Згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість поділяється на **довгострокову** та **поточну**. При цьому враховуються два критерії: строк погашення та зв'язок з нормальним операційним циклом.

Поточна дебіторська заборгованість – виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу. Тобто для віднесення дебіторської заборгованості до поточної, достатньо наявності хоча б одного з двох наведених критеріїв.

Довгострокова дебіторська заборгованість – не виникає в ході нормального операційного циклу i буде погашена після 12 місяців з дати балансу, тобто для віднесення заборгованості до довгострокової, необхідна одночасна наявність двох наведених критеріїв.

Критерієм класифікації заборгованості на поточну і довгострокову є операційний цикл. **Операційний цикл** - це проміжок часу між придбанням запасів для

здійснення діяльності і отриманням коштів від реалізації виготовленої з них продукції або товарів та послуг (П(С)БО 2, п.4)

Крім того у П(С)БО №3 "Звіт про фінансові результати" термін "**операційна діяльність**" визначається як основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю. Довгострокова дебіторська заборгованість виникає при здійсненні інвестиційної, фінансової діяльності, а також внаслідок надзвичайних подій.

Дебіторська заборгованість також класифікується за об'єктами щодо яких вона виникла. Згідно з цим виділяють такі види дебіторської заборгованості:

- заборгованість орендаря за фінансовою орендою, яка відображається в балансі орендодавця;
- заборгованість забезпечена векселями;
- надані позики;
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;
- дебіторська заборгованість за розрахунками (з бюджетом, за виданими авансами, з нарахованих доходів, із внутрішніх розрахунків);
- інша дебіторська заборгованість.

Залежно від своєчасності погашення дебіторська заборгованість поділяється на:

- дебіторську заборгованість, строк оплати якої не настав (строкова дебіторська заборгованість);
- дебіторська заборгованість не сплачена в строк (прострочена). В тому числі:
- сумнівна дебіторська заборгованість;
- безнадійна дебіторська заборгованість.

Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Класифікація дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за строками непогашення використовується при обчисленні резерву сумнівних боргів та розкривається у примітках до фінансової звітності.

Можна виділити ще два особливі види дебіторської заборгованості:

-відстрочені податкові активи – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах і виникає у випадку, коли обліковий прибуток менший за податковий прибуток. Відстрочені податкові активи відображаються у рядку 060 Балансу у складі довгострокової дебіторської заборгованості. Методологічні засади відображення в обліку відстрочених податкових активів регламентуються П(С)БО 17 "Податок на прибуток"

-витрати майбутніх періодів – витрати, здійснені у звітному періоді, але які будуть визнані витратами у Звіті про фінансові результати у майбутніх звітних періодах згідно з принципом відповідності доходів та витрат. Такі витрати тимчасово відображаються в окремому розділі Балансу. До витрат майбутніх періодів відносяться витрати, пов'язані з підготовчими до виробництва роботами в сезонних галузях промисловості; з освоєнням нових виробництв та агрегатів; сплачені авансом орендні платежі; оплата страхового поліса;

Для накопичення інформації про дебіторську заборгованість та відображення операцій по ній у Плані рахунків передбачені рахунки класу 1 “Необоротні активи” та класу 3 “Кошти, розрахункові та інші активи”. Ці рахунки об’єднуються у відповідні статті, які відображаються у Балансі за встановленою П(С)БО 2 формою.

Крім того, для обліку дебіторської заборгованості використовується позабалансовий рахунок **071 “Списана дебіторська заборгованість”**. На цьому рахунку обліковується списана дебіторська заборгованість протягом не менше трьох років з дати списання для спостереження за можливістю її стягнення у разі зміни майнового становища боржника.

Дебіторська заборгованість остаточно списується з позабалансового рахунку 071 після вирішення питання щодо визнання винних осіб або у зв’язку із закінченням строку обліку такої заборгованості.

4. Приклад обліку дебіторської заборгованості. Факторинг

Факторинг — один з ефективних способів підвищення платоспроможності підприємства. Так, підприємство завжди має ризик неотримання коштів за відвантажену продукцію, роботи, послуги. Очікувані суми неотримання звичайно ведуть до збільшення ціни реалізації товарів. Для гарантованого отримання коштів за відвантажену продукцію часто застосовують факторинг. При цьому фактор-фірма (у більшості випадків фактор-фірмою є банк) купує вимоги клієнтів і сплачує за них 70 — 90 % вимог одразу, а залишок 10 — 30 % оплачує коли гроші від клієнта надійдуть у банк. Безумовно, фактор-фірмі такі операції будуть вигідні, якщо за ними вона отримуватиме дохід на рівні відсотків за надані кредити, а тому факторингові операції є платними.

Наприклад, підприємство А відвантажило підприємству Б продукцію на суму 120 тис. грн. Підприємство Б за договором має сплатити підприємству суму заборгованості за поставлену продукцію через 2 місяці. Але підприємству А для здійснення господарської діяльності необхідно мати гроші негайно, а тому воно уклало договір факторингу з банком, згідно з яким банк перераховує підприємству А 90 % заборгованості підприємства Б, а решту коштів перерахує йому після того, як підприємство Б повністю перерахує банку заборгованість підприємству. Плата за послуги банку з факторингу — 5,0 тис. грн.

Проводки з відображення господарських операцій у підприємства А наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Основні проводки, пов’язані зі здійсненням факторингової операції

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
Відпущенено продукцію підприємству Б	361	701	120 000
Відображене податкове зобов’язання з ПДВ	701	641	20 000
Дохід, за винятком ПДВ, списано на фінансовий результат	701	791	100 000

Укладено договір факторингу	06		120 000
Переведений борг підприємству А на банк	377	361	120 000
Отримано кошти з банку за договором факторингу	311	377	108 000
Списана частина гарантій банку у сумі перерахованих коштів		06	108 000
Отримана від банку залишкова сума коштів за договором	311	377	12 000
Списана залишкова частина гарантій банку у сумі перерахованих коштів		06	12 000
Відображені заборгованість банку за надані послуги з факторингу	951	684	5000
Перерахована банку плата за послуги	684	311	5000
Витрати з послуги банку списано на фінансовий результат	792	951	5000

Факторинг за суттю є операцією з уступки вимоги. Можлива у практичній діяльності також і уступка (переведення) боргу. Уступка вимоги і переведення боргу регулюються Цивільним кодексом України.

Перевід боржником свого боргу на іншу особу допускається лише за згодою кредитора. Новий боржник вправі висувати проти вимоги кредитора всі заперечення, засновані на відносинах між кредитором і первісним боржником. Порука і встановлена третьою особою застава припиняються з переводом боргу, якщо поручитель або заставодавець не виявив згоди відповісти за нового боржника.

Уступка вимоги і перевід боргу, засновуються на угоді, укладеній у письмовій формі.

Переведення боргу схематично наведено на рис. 1, а бухгалтерські проводки в табл. 2

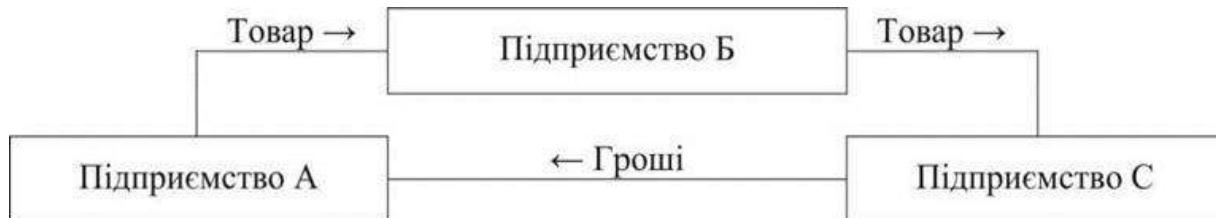

Рис. 1. Схема розрахунків при переведенні боргу

Таблиця 2

Відображення операцій з переведення боргу

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
Підприємство А відпустило товар підприємству Б			
Відображені доході від реалізації	361.1	702	12 000
Відражений ПДВ	702	641	2000
Сума доходу списана на фінансовий результат	702	641	10 000

Списана собівартість товару	902	281	7000
Собівартість товару списана на фінансовий результат	791	902	7000
Відображені переведення боргу на підприємство С	361.2	361.1	12 000
Перерахування коштів підприємством С	311	361.2	12 000
Підприємство Б одержало товар від підприємства А			
Отримано товар від підприємства В	281	631.1	10 000
Відображені ПДВ	641	631.1	2000
Відображені переведення боргу підприємству Б на підприємство А	631.1	631.2	12 000
Підприємство Б відпустило товар підприємству С			
Відображені доходів від реалізації	361.1	702	12 000
Відображені ПДВ	702	641	2000
Сума доходу списана на фінансовий результат	702	641	10 000
Списана собівартість товару	902	281	6000
Собівартість товару списана на фінансовий результат	791	902	6000
Відображені переведення боргу на підприємство С	631.2	361.1	12 000
Підприємство С одержало товар перерахувало грошові кошти підприємству А в погашення боргу підприємства Б			
Отримано товар від підприємства В	281	631.1	10 000
Відображені ПДВ	641	631.1	2000
Відображені переведення боргу підприємству Б на підприємство А	631.1	631.2	12 000
Перерахування коштів підприємству А	631.2	311	12 000

1 Списана дебіторська заборгованість повинна обліковуватись на позабалансовому рахунку 3 роки і підприємство повинно вживати заходи до її повернення.

2 Необхідно умовою віднесення сумнівної дебіторської заборгованості до валових витрат є вжиття заходів щодо її повернення (направлення претензій, подання позовної заяви, отримання виконавчого напису нотаріуса).

Питання для самоперевірки:

1. Коли застосовується товарна форма кредиту?
2. Які види векселів використовуються при розрахунках між підприємствами?
3. При міжнародних розрахунках що являється нормативною базою?
4. За яким цінами здійснюються розрахунки із зовнішньоекономічної діяльності?
5. Дайте визначення дебіторської заборгованості як об'єкта бухгалтерського обліку.
6. Класифікація дебіторської заборгованості.
7. Поняття сумнівних боргів та необхідність створення резерву сумнівних боргів.

Завдання:

- 1) Законспектуйте матеріал уроку
- 2) **підручник:** Лишиленко О.В. «Бухгалтерський облік» частина 2 §11.3,11.4
- 3) для зворотнього зв'язку використовувати ел. пошту: 2573562@ukr.net